

В І Д В И Д А В Н И Ц Т В А

„Ренесанс” — французька назва періоду Відродження, яке було в Італії в XIV-XVI віці, а в інших країнах Західньої Європи від XV до XVI віку. Таку назву одержав період ідеологічного і культурного руху, який наступив по періоді т. зв. середньовіччя, за якого, під впливом Церкви, панувала на Заході „універсальна” латинська мова не лише в церковному вжитку, але й в науці та літературі.

Відродження значно зменшило вплив Церкви і у всіх народів збудило зацікавлення до власної мови. Появляються твори писані національними (народними) мовами, зявляється зацікавлення до народніх звичаїв і культури. Відродження було поєднане з рухом політичним, одним з проявів якого було повстання цілого ряду національних держав, а також привело до утворення світогляду відомого під назвою „гуманізму”.

У нас цей рух, наслідком поразки під Полтавою шведсько-українських військ, не пішов нормальним шляхом. До цієї національної катастрофи, хоча ще панувала в літературі і науці стара книжна мова, яка утворилася на принесеній православною Церквою старо-болгарській основі (знання латини було рівнож поширене), але вже були спроби писати українською народньою мовою. Були вже і словники українсько-словянські. Але москалі, по своїй перемозі, беруться до плянового нищення всього друкованого не в московській мові і забороняють уживати в книжках іншу мову крім уживаної тоді москалями.

Вже в 1709 році виходить збірник промов Івана Золотоустого, у передмові до якої сказано, що в ній додержано правопису і мови „великоросійської”, а „малоросійськія премрачнія реченія ізясніхом обикновенними”. Видається з наказу московської влади підручник „О проізношеніі російскіих букв”, а року 1720 (з 22. XII.) забороняється друкування на Україні інших книжок крім церковних, але і ті „кнігі печатать соглася і исправа с великоросійскімі такімі же церковними новою печаті кнігамі, ДАБИ НІКАКОЙ РОЗНІ І АСОБЕННАВО НАРЕЧІЯ В ОНИХ НЕ БИЛО...” Що ж до книжок нерелігійного змісту, наказ говорить виразно: „КНІГІ ІСТОРІЧЕСКІЯ... І ПОЛІТІ-

ЧЕСКІЯ... НІ ПРЕЖНІХ, НІ НОВИХ НЕ ПЕЧАТАТЬ", ті ж, що вже видруковані, треба **„ГДЕ ПОЯВЯТСА — КОНФІСКОВАТЬ**".

У 1724 році було накладено 1000 карбованців кари (тоді це була рівновартість 16.000 кильо тютюну (на архимандрита Києво-Печерської Лаври за надрукування Тріоди (Тріодь — богослужбова книжка, яка містить деякі недільні відправи, текст української Тріоди з XVII віку рижнися від московського), **„НЕ ВО ВСЬОМ С ВЕЛІКОРОСІЙСКОЙ СХОДНОЙ**".

Тоді ж було наказано церквам і школам **ВСІ КНИЖКИ** українського друку здати для відсилки їх до Москви і замінити їх на московські. Лише слабим знанням власної історії можна пояснити незаслужену „славу" серед українців відносно „пристойного" „указа" Валюєва з 1876 року, хоча також можливо, що згадані укази часів Петра I були промовчані москвофілами свідомо, щоб утворити вражіння, немов той „указ" був примхою „сатрапа" (відповідає тоді режим), а не є продовженням сталої московської політики, і тому однакової і за Петра I, і за Катерини II, і за Леніна I, за Сталіна, і за Хрущова, і за Брежньова і т. д. і т. д.

Але ці „драконівські" заходи спинили процес переходу на українську мову нашої літератури, спричинили запізнення у нас відродження і довелося нам уже з накинutoї нам московської мови переходити на українську. Це запізнене відродження набирає сили і починає випростовуватися щойно в 1917-1920 роках. По новій Полтаві ж продовжується на еміграції між двома війнами, той ренесанс нашої літератури і вона збагачується рядом визначних творів, в яких чуємо і луни недавньої кривавої боротьби і міцну віру в остаточну перемогу та відновлення держави предків.

На поновно окупованій Україні гідні наступники Петра I вживають енергійних заходів для спинення розвитку української літератури та взагалі культури, а в розумінні ідеологічному до її дегенерації й використання як знаряддя перетворення вільнолюбного українця в покірного раба, що пишеться своїм рабством.

Такі відомі московські вислужники, як П. Тичина і М. Рильський, також не відразу стали такими. П. Тичина, бачучи, що діють москалі, починає вагатися і кінчить одного вірша словами: „Хіба й собі поцілувать пантофлю папи?", а Рильський мріє — „у тиші, над вудками, своє життя непроданим донести", але, як знаємо, обоє скорилися, а для захоги інших,

пороблено їх „орденоносцями”. Певно має рацію Симоненко, написавши, що „і стерня ніколи ніг не коле тим, хто взув холуйські постолі”, бо вони пишуться своєю ролею, але, але поетами перестали бути, прилучившись до банди московських панегіристів, тоді як сотні інших, що не звернули на той же шлях, — загинули або в льохах ЧеКа, або на засланні. Москалям не потрібно стількох панегіристів, свою ж мету (знищення української літератури) вони досягнули. Можна деколи творити вічне, навіть ставши на котурни, але нічого створити не можна, взувши холуйські постолі!

Так було на окупованих москалями землях наше відродження замінене „виродженням”.

На еміграцію ж підкинуто ряд як „українізованих” москалів, так і яничарів-українців, яких завданням було викреслити те, що було зроблене поза межами московської влади. З цією метою п. п. шевельови, „глобенки”, „дівничі” і ряд інших, використовуючи незнання і наївність, той період ступневого виродження оповістили періодом „ренесансу 20их років”. Захопивши ж під свою контроль культурне життя еміграції, „пустили в непамять” менш відомих авторів, захопили інших „поцілувати пантофлю папи”, а хто не піддавався, того писання і листи сфальшовано (і то дуже вміло, „фахово”, щоб і здогадатися було важко), щоб утворити вражіння, немов вони відіцуралися самих себе і ширених ними ідей.

Самі ж починають пропагувати „езопівською” мовою: „Після боїв 1917-1920 років умерло... старе поняття України... була усвідомлена його нездійсненість... неоправно ясно зробилося: такої України не може бути” („Шерех”, МҮР, стор. 56).

Звичайно, ця неоригінальна думка (вона належить Леніну), прикрашена словесною орнаментациєю, щоб не разила, це була добре поцукрована отрута, що мала підготувати читача до сприйняття яснійше сказаних думок. Ленін сказав просто, що — мовляв — лише повязана з Московщиною Україна „можлива”, а неповязана — неможлива.

Тимчасом Шерех суггерує свою вигадку, немов усі переконалися в неможливості самостійної України і почали шукати такої концепції „України”, яку можна здійснити, і її — пише „Шерех” — таки врешті „знайшли ті, хто спромігся на синтезу, її знайшов ХВИЛЬОВИЙ СВОЇМИ УКРАЇНСЬКИМИ КОМУНІСТАМИ”. (Шерех, МҮР I, ст. 57.)

В пляні цих фітілєвоців-хвильовистів було, щоб Фітілєв своїми творами доповнив те, чого не важилися сказати п. Ше-

рех і його однодумці. З огляду на сказане, ми вирішили перевидати цю, давно вичерпану працю про Хвильового в серії „Українське відродження і виродження 1920-х років”. Ця серія має на меті уможливити читачеві познайомитися з творчістю, як визначніших представників нашого справжнього відродження, так і виродження, щоб усвідомити собі, куди тягнуть еміграцію новітні „данайці” типу В. Петрова. Разом з тим слід показати, що криється у зукраїнізованого москаля за словами „українські комуністи”.

У Хвильового в найкращому світлі (так як і у Багряного-Лозовягіна) показані „зукраїнізовані” і не зукраїнізовані МОСКАЛИ та виховані ними ЯНИЧАРИ, які „безумно люблять Україну” (так як англієць — Південну Африку). Осуджує ж Хвильовий тих, хто „бунтує” проти московського ярма, яке сповнює його захопленням, а коли йде справа про справжню Україну та її культуру, то читаючи вложені в уста МОСКОВКИ Аглаї, вкрадені у Донцова і спотворені нею вислови, треба завжди пам'ятати слова „Лванова” — „Нацсправа мов уюн, а на мову — плювать! За якою наказуєте? За китайською? — Будь ласка!”

За таку „Україну” б'ються „Лванови”, „Ларікови”, „Молодчикови”, Фітільови і ІХ зве „українськими комуністами” Шевельов.

ВИДАВНИЦТВО

ПЕРЕДМОВА ДО ДРУГОГО ВИДАННЯ

При опрацюванні відповіді на поставлене в заголовку питання, були використані не лише всі твори Хвильового, видані окремими виданнями ще до „літературної дискусії” та підчас неї, але й пізніші його писання та статті, що появились після „каяття” й були розкидані по періодичних виданнях, а тому мало-відомі широкому загалові.

Книжка ілюстрована численними цитатами і містить друковану в 1926 році в Л.Н.В. рецензію на „Думки проти течії” М. Хвильового.

Крім того, читач знайде тут АВТЕНТИЧНИЙ текст (а не змінений еміграційними „хвильовистами”) ЦІЛОЇ статті Хвильового „Московські задрипанки”, як рівнож виправлений згідно з оригіналом текст (засадничого значіння!) з „Вальдшнепів”, зфальшований ними ж.

В „Додатках” вміщені матеріяли до „Літературної дискусії”, що їх дуже важко нині знайти.

У цій праці розглянуті в хронологічному порядку майже всі твори Хвильового і подані з них цитати, які узасаднюють твердження автора. Ця праця знайомить читача з генезою ідей, що їх пропагував Хвильовий, та не лишає сумніву щодо їх справжньої вартости.

Всі цитати й тексти, подані з докладним вказанням оригінальних джерел, можуть бути надзвичайно користні тому, хто хоче мати ясну власну думку.

Більшість рецензентів першого видання однозгідно підкреслювали докладну знайомість автора з тодішніми ідеологічними течіями і з проблемами, що тоді дискутувалися в советській пресі, як рівнож і з тамошніми обставинами, чим основно різниться від публіцистичних статей, що оперують кількома вирваними реченнями та спогадами.

Нове видання значно поширене і доповнене численними додатками, які роблять його необхідним для кожного, хто хоче знайти об'єктивну відповідь на поставлене автором питання.

I.

„ДИСКУСІЙНЕ”

З БІОГРАФІЇ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

Від тої хвилини, як „нові емігранти” з числа бувших мешканців тої частини України, що була до 1939 року окупована москвинами, знайшли для себе можливим висловлюватись більш ясно, виникла „дискусія” про ролю Хвильового в українському політичному і культурному життю. Ця „дискусія”, набираючи хвилинами виняткової гостроти, триває й досі. Майже всі виступи в цій справі носять політично-публіцистичний характер і не мають нічого спільного з літературознавством.

З огляду на сказане, в усіх, далеко не позбавлених темпераменту, виступах, обидві сторони змішують разом справжні чи вигадані подробиці з життя Хвильового з висмикнутими реченнями з його творів, утворюючи хаос, в якому навіть людині, знайомій з літературним доробком Хвильового, не важко втратити орієнтацію.

Такий стан справи змушує нас на початку спинитися на деяких подробицях із біографії Хвильового, щоб потім не вертатися до них при розгляді творів.

Може не в одного виникнути питання: Чому *лише* на деяких подробицях? — Відповідь проста:

1. Микола Хвильовий давно *не живе* і він, як особа, не може тому відігравати будь-якої ролі ні в літературному, ні в політичному життю. *Натомість твори Хвильового можуть впливати на дальший розвиток нашої політичної і літературної думки*, тим самим треба *спочатку* дати оперту на фактичному матеріалі, на його літературно-критичному доробку, оцінку вартости цих творів для нас, а щойно в залежності від тої оцінки може нас почати (або не почати) цікавити і *все*, що торкається особи автора тих творів.

2. Оскільки б навіть оцінка вартости творів Хвильового була така, що ми хотіли б докладно знати життєпис автора, то і тоді нам важко було б його дати в умовах еміграційних тому, що ми не маємо до розпорядження *цілком певних мате-*

З М І С Т

	стор.
Від Видавництва	3
Передмова до другого видання	7
I. „Дискусійне” з біографії Миколи Хвильового	8
II. Ідеологічними манівцями	40
III. Політична проблематика партії й лінія уряду, як ідеологічна основа творчости Хвильового і як гло початкової фази „літературної дискусії”	62
IV. Погляди, що їх боронив Хвильовий на початку „літературної дискусії”	68
V. Між „Загірньою Комуною” і українським націоналізмом	87
VI. Шляхом самообпльовування і донощицтва	130
VII. Що ж нам „дав” Хвильовий і в яких цілях його захвалюють „хвильовисти”	156
ПРИМІТКИ	179
ДОДАТКИ	198
ЗАКІНЧЕННЯ	254